

Kvíčala's Surface Strategies, 2008

Pavel Netopil

Petr Kvíčala's paintings are an artificial variation of the rhythm of living nature. Genre-wise, they are based on Process Painting, or become monochromatic; they can also be part of a larger architectural whole or an independent painting installation. Basically, these are recurring lines – often wavy lines, gables, or loops, changing into a more or less complicated composition of an ornament or its part. Their layering and multiplication, “combinatorics” have a prefiguration in nature – as biochromatics, whose patterns the painter has been fulfilling more and more in recent years.

The latest Kvíčala's exhibition proves that too. After several exhibitions from his own collection, at which the works of many authors were exhibited, the curator and artistic director of the Brno Wannieck Gallery, Richard Adam, took courage for a new, never before tried step. In the “large-capacity” exhibition area on the ground floor of a former factory hall (almost 3.000 m²) he here presented from early spring to late summer the works of a single author: draftsman and painter Peter Kvíčala (1960). This major retrospective, which included pictures from a period of more than twenty years, was prepared with the artist by Tomáš Pospiszl. In chronologically arranged chapters, they were able to get across the most complete picture of Kvíčala's extensive work, which stemmed from Neo-Conceptualism, from Process Painting, or even from folk or prehistoric examples of the use and function of ornament. The actual theme of the painting, based on the optimal rhythmisation of lines and surfaces, has been developed by the artist since the second half of the 1980s, when, after studying Secondary School of Arts and Crafts in Brno, he began to work independently. Today, the artist also pursues design and collaborates with architects. He is an example of a self-made man in the best sense of the word. The starting point for his independent work was inspiration from the landscape around the Moravian Tišnov, which he simplified to an abbreviated form; a little later he came to a “freehand” geometrised ornament.

Despite the visible monothematicity, Kvíčala's retrospective brought the audience a pleasantly surprising discovery. The innovation of the same need not automatically bring only boredom and exhaustion, since properly controlled changes may not be devoid of internal tension and dynamics. In Kvíčala's version the “inexhaustible ornament” is a smooth bet on success and a meaningful career of the artist, which in many ways resembles the fairy tale of Hans, “who found happiness...”. However, let us not be fooled by the seeming simplicity and easiness of this story; the artist has never lacked his own vision along with diligence and determination. Both his life and artistic concepts have a rational viable background, and despite the outsider years, inspiring neglect and embarrassment, Kvíčala belongs today – despite bad prophets and deservedly so – among the outstanding artistic and pedagogical personalities of Czech art.

Wavy Lines, Loops, Gables, and Battlements

The formal apparatus with which the artist works is quite simple. If we add to the wavy lines loops, angular lines, or lines shaped as battlements differentiating the character of a positive and negative, we will get an overview of all differentiation of the variability of Kvíčala's pictures. When viewed, their ambivalent correlations deliver aesthetically pleasing sensations, as if from meditation or unwinding of a feeling of soothing and calming – or, conversely, as is the case with the majority of Op Art effects, inner discomfort or an eye attack or even nervous disturbance. Thus, the ornamental lines are not a mechanically applied filling of this or that surface, on the contrary – with conscious processing they become a psychophysical element with application beyond formal field.

“Look into a Blank Space”

In his paintings, Kvíčala really makes present something from everyone. We find in them correlations with prehistoric or also folk art as well as we recognise in them references to Op Art and current platforms or abstract art. With a smile, we could remember the once often repeated evaluation of Kvíčala's earliest work that little children could do something similar! Seen at that time – perhaps insufficiently sophisticated pictures made too provocative an impression and with the rather classically trained audience aroused negative reactions. The paintings of Wallpapers (1987–1988), Ornaments (1988), Waves (1988–1991) or Wavy Lines, Pictograms (1992) and Festive Tablecloths for a Weekday (1992–1994) are immediately direct and represent a valuable experience of seeing rhythmic repetitions and variations of the basic structure in the principles of seriality. They can have an emphasised rustic tactile content, sometimes

too much duplicated by a massively rendered wooden frame: *Margins* (1994). Kvíčala's conceptually strong years mean: *Red and White Monochromes* (1995–2003). A little later, perhaps in an attempt to escape the infinitely laborious layering of lines on the surface, the artist decided to try a new, elegantly precise method of linear corrections by thinning with thinly applied white paint over the colour of the original lines: *Thin Lines* (1998–2000). But the funniest aspect is represented by "Perceptual Games", in which Kvíčala is most often engaged today. It must be noted that the creation of this laborious "nothing" has its deep roots, whose effective use is related to a way that is conditioned by a wide range of knowledge and practical experience, whose ignorance cannot be skipped. About his canvas – *Look into a Blank Space* (1987) – the artist speaks in terms of initiation. The original romantic sensation of the play of light reflections on the water surface Kvíčala rendered then in an accessible way for him and created a more pictographic set of possible variability of relational transformation. The picture *Look into a Blank Space* belongs today in the Collection of Karel Babíček, and there is no choice but to agree with the artist on its initiatory meaning. Indeed, it marks the best of what we find today in the mature master series: *Zig Zag* (2002–2004) and *For Your Eyes Only* (2005–present).

Elaboration of the Surface

The need for formal precision brought Kvíčala to further innovation, as in many cases he decided to leave the "freehand line". And particularly there where he resolved to achieve maximum form precision, for example in sharp line breaks or the shape of the negative of the so called empty fields. Therefore he chose a relatively complicated process of uncovering of the desired shape, in which, by way of work with templates, he cuts off with a scalpel foil layers stuck to the surface of the canvas, so that he would later start the actual work with colour, the filling of the surfaces and lines. This effort to achieve perfect detailed accuracy brought Kvíčala to a reassessment of the importance of colour, to an intention to build the optimal relationship based not only on his own intuition, but also with the help of the laws of nature, laying in the animal kingdom the relationship between the external and the internal, the relationship between colouring and shape form. He found underpinnings in the theories of the Swiss zoologist and philosopher Adolf Portmann (1897–1982), who dealt with the generality of the appearance of the individual, initially simpler organisms. In examining the "optically indifferent surface patterns", he postulated that it is not in any case a random arrangement and that all their patterns and ornaments maintain a strict geometrical order, with which the surface emancipates from the inner arrangement.¹ Kvíčala, like Portmann, notes the generalisation of examples from living nature, certain biochromatic laws or better yet, inherent laws, and derives from them his own forms of arrangement and relationships between colour, contrast, and design. We might think that it is actually nothing earthshaking, the use of this knowledge may not even be art. The usability of such conclusions is indeed wide. Similar findings have found their use for example also in the military,² when optical symmetry shifts or the "optical dissolution" of volumes or mere contours serve as camouflage protecting a possible target.

1 Adolf Portmann. Evaluation of the Appearance of Organisms. In: Karel Kleisner (editor). *Biology in the Service of Appearance. On the Theoretical-Biological Ideas of Adolf Portmann*. Department of Philosophy and History of Science, Faculty of Science, Charles University in Prague, and Pavel Mervart Publishing, Červený Kostelec, 2008, pp. 41–55.

2 Karel Kleisner. *Between Form and Function, or Following the Footsteps of the Prince of Inwardness (the Basics of Portmann's Theoretical Biology)*. In: Karel Kleisner (editor). *Biology in the Service of Appearance. On the Theoretical-Biological Ideas of Adolf*

Kvíčalovy strategie povrchu, 2008

Pavel Netopil

Obrazy Petra Kvíčaly jsou umělou variantou rytmu živé přírody. Žánrově vycházejí z procesuální malby, nebo se stávají monochromní; mohou být také součástí většího architektonického celku anebo samostatnou malířskou instalací. V základě jsou to opakující se linie – často vlnovky, lomenice nebo smyčky, přecházející do více či méně komplikované skladby ornamentu nebo jeho části. Jejich vrstvení a zmnožování, „kombinatorika“, mají svůj předobraz v přírodě – stejně jako biochromatika, jejíž zákonitosti malíř v posledních letech stále častěji naplňuje. Dokazuje to i zatím poslední Kvíčalova výstava. Po několika přehlídkách z vlastních sbírek, v nichž byla vystavena díla mnoha autorů, se kurátor a umělecký ředitel brněnské Wannieck Gallery Richard Adam odhodlal k novému, dosud nevyzkoušenému kroku. Na „velkokapacitní“ výstavní ploše v přízemí bývalé tovární haly (téměř 3.000 m²) zde od začátku jara do konce léta představil dílo jediného autora: kreslíře a malíře Petra Kvíčaly (1960). Rozsáhlou retrospektivu, která zahrnovala obrazy za období více než dvacet let, spolu s autorem připravil Tomáš Pospiszyl. V chronologicky uspořádaných kapitolách dokázali předat co nejuplnějši představu o Kvíčalově rozsáhlém díle, které vyšlo z neokonceptualismu, z procesuální malby nebo i z lidových, případně prehistorických příkladů užití a funkce ornamentu. Vlastní téma malby, založené na optimální rytmizaci linií a ploch, rozvíjí autor již od druhé poloviny 80. let, když po studiích v Brně na uměleckoprůmyslové škole začal tvořit samostatně. Dnes se autor věnuje rovněž designu, spolupracuje s architekty. Je příkladem selfmademana v tom nejlepší slova smyslu. Východiskem k samostatné tvorbě mu byly krajinné inspirace z okolí moravského Tišnova, které zjednodušoval až ke zkratce; o málo později dospěl ke geometrizovanému ornamentu „od ruky“. Kvíčalova retrospektiva i přes viditelnou monotematicnost přinesla divákovi příjemně překvapující zjištění. Inovace téhož nemusí automaticky přinášet jen nudu a vyčerpání, neboť správně řízené proměny nemusejí pozbývat intenzitu vnitřního napětí a dynamiky. V Kvíčalově podání je „nevyčerpatelný ornament“ zdařilou sázkou na úspěch a smysluplnou dráhu umělce, která se v mnoha ohledech podobá pohádkovému příběhu Honzy, „který ke štěstí přišel...“. Nedejme se však zmýlit zdánlivou jednoduchostí a snadností tohoto příběhu; autorovi nikdy nechyběla vlastní vize spolu s pílí a tahem na branku. Jeho umělecký i životní koncept má racionálně životaschopné pozadí a přes outsiderská léta, vzbuzující přehlížení a rozpaky, patří dnes Petr Kvíčala – navzdory špatným prorokům a zaslouženě – k nepřehlédnutelným uměleckým i pedagogickým osobnostem českého výtvarného umění.

Vlnovky, smyčky, lomenice a cimbuří

Formální aparát, s nímž autor pracuje, je poměrně jednoduchý. Připočteme-li k vlnovkám, smyčkám a liniím zalomeným nebo ve tvaru cimbuří diferencující charakter pozitivu a negativu, získáme pak přehled o veškerých rozlišeních variability Kvíčalových obrazů. Jejich ambivalentní souvztažnosti přinášejí při pozorování esteticky libé pocity, jakoby z meditace či odeznívání pocitu konejšení a uklidnění – anebo protikladně, jako tomu je u převážné části efektů op-artu, vnitřní neklid až oční atak či dokonce nervové rozrušení. Ornamentální linie tak nejsou mechanicky uplatňovanou výplní té či jiné plochy, naopak – při vědomém zpracování se stávají psychofyzickým prvkem s uplatněním nad rámec formálního pole.

Pohled „do blba“

Ve svých obrazech zpřítomňuje Petr Kvíčala opravdu od každého něco. Najdeme v nich souvislosti s předhistorickým nebo také s lidovým uměním stejně, jako v nich rozpoznáváme odkazy k op artu anebo i současným platformám abstraktního umění. S úsměvem si lze vzpomenout na kdysi často opakované hodnocení Kvíčalovy nejranější tvorby, že něco podobného by svedly i malé děti! Tehdy viděno – snad nedostatečně sofistikované obrazy působily až příliš provokativně a u spíše klasicky školených diváků probouzely zamítavé reakce. Obrazy Tapet (1987–1988), Ornamentů (1988), Vln (1988–1991) či Vlnovek, Piktogramů (1992) a Svátečních ubrusů pro všední den (1992–1994) jsou bezprostředně přímé a představují cennou zkušenost vidění rytmických opakování a obměn základní struktury v principech seriality. Mohou mít zvýrazněný rustikálně taktilní obsah, někdy až přespříliš zdvojený masivně pojednaným dřevěným rámem: Okraje (1994). Konceptuálně silná léta Petra Kvíčaly znamenají: Červené a Bílé monochromy (1995–2003). O něco později, snad ve snaze uniknout nekonečně pracnému vrstvení se linií v ploše, se autor rozhodl vyzkoušet nový, elegantně přesný postup lineárních korekcí ztenčováním pomocí řídky nanášené bílé

barvy přes barvy původních linií: Tenké linie (1998–2000). Nejzábavnější polohu ale představují „percepční hříčky“, kterými se Petr Kvíčala dnes nejčastěji zabývá. Nutno podotknout, že tvoření tohoto pracného „nic“ má své hluboké kořeny, jejichž efektivní využití se váže k cestě, která je podmíněna celou řadou poznatků a praktických zkušeností, jejichž neznalost nelze přeskochit. O svém plátně – Pohled do blba (1987) – hovoří autor jako o obraze ve smyslu iniciačním. Původní vjem romantické hry světelných odlesků na vodní hladině tehdy spodobnil Kvíčala sobě dostupným způsobem a vytvořil více piktografickou množinu možných variabilit vztahové proměny. Obraz Pohled do blba patří dnes Sbírce Karla Babíčka a s autorem o jeho iniciačním významu nezbývá než souhlasit. Skutečně se v něm předznamenává to nejlepší, co dnes nacházíme ve zrale mistrovských cyklech: Zig zag (2002–2004) a Jen pro tvé oči (2005 – dosud).

Precizace povrchu

Potřeba formální přesnosti přiměla Petra Kvíčalu k další inovaci, neboť se v řadě příkladů rozhodl opustit „linku od ruky“. A to zejména tam, kde si předsevzal docílit maximální tvarové přesnosti, např. při ostrých zlomech linií nebo tvaru negativu tzv. prázdných ploch. Proto si zvolil poměrně složitý postup odkrývání žádoucího tvaru, při němž, na způsob práce se šablonami, odřezává skalpelem fóliové vrstvy přilepené na plochu malířského plátna, aby teprve pak přistoupil k vlastní práci s barvou, k vyplňování ploch a linií. Tato snaha docílit perfektní detailní přesnosti přivedla malíře Kvíčalu i k přehodnocení významu barevnosti, k záměru budovat optimální vztah nejen na základě vlastní intuice, ale i za pomoci zákonitostí přírody, stanovujících v živočišné říši vztah mezi vnějším a vnitřním, vztah mezi zbarvením a tvarovou formou. Oporou se mu staly teorie švýcarského zoologa a filozofa Adolfa Portmanna (1897–1982), který se zabýval obecností zjevu jednotlivých, zpočátku jednodušších organismů. Při zkoumání „opticky indiferentních povrchových vzorů“ stanovil, že se v žádném případě nejedná o nahodilé uspořádání a že všechny jejich vzory či ornamenty zachovávají přísný geometrický řád, s nímž se povrch emancipuje od vnitřního uspořádání.¹ Kvíčala stejně jako Portmann si všimá zobecňování příkladů ze živé přírody, určitých biochromatologických zákonů či lépe zákonitostí a odvozuje z nich vlastní formy uspořádání a vztahů mezi barvou, kontrastem a designem. Možná nás napadne, že se vlastně nejedná o nic světoborného, při využívání tohoto poznatku nemusí jít ani o umění. Použitelnost podobných závěrů je vsutku široká. Obdobné poznatky našly své využití např. také ve vojenství,² když optické posuny symetrie nebo „optické rozpuštění“ objemů nebo pouhých kontur poslouží jako kamufláž ochraňující možný cíl.

Pavel Netopil – „Kvíčalovy strategie povrchu“, Prostor 4 / 2008, str. 26–29, Zlín

¹ Adolf Portmann. Hodnocení zjevu organismů. In. Karel Kleisner (editor). Biologie ve službách zjevu. K teoreticko-biologickým myšlenkám Adolfa Portmanna. Katedra filosofie a dějin přírodních věd Přírodovědecké fakulty UK v Praze a nakladatelství Pavel Mervart, Červený Kostelec, 2008, s. 41–55.

² Karel Kleisner. Mezi formou a funkcí aneb po stopách knížete niternosti (k základům Portmannovy teoretické biologie). In. Karel Kleisner (editor). Biologie ve službách zjevu. K teoreticko-biologickým myšlenkám Adolfa Portmanna. Katedra filosofie a dějin přírodních věd Přírodovědecké fakulty UK v Praze a nakladatelství Pavel Mervart, Červený Kostelec, 2008, s. 113.